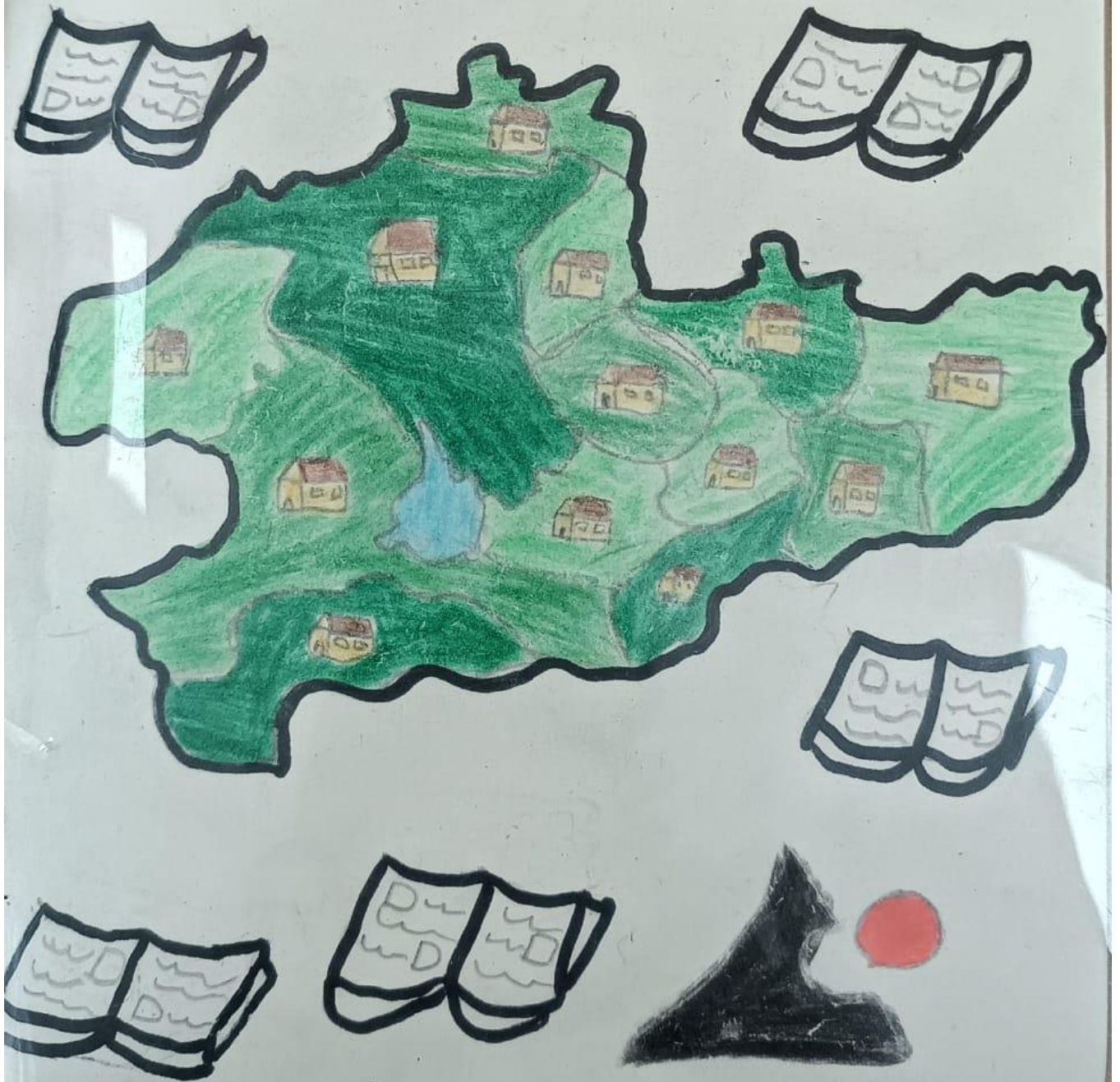

YÖRESEL SÖZLÜK

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

YÖRESEL SÖZLÜK

Hazırlayanlar/Derleyenler

Azra MANTAR

Yusuf Çınar ÖZDAMAR

Kadir Miraç AKTÜRK

Damlanur USTA

Yusuf Çınar ÖZDAMAR

Azra MANTAR

Kadir Miraç AKTÜRK

Damlanur USTA

İstanbul, Mayıs 2024.

Kapak/Tasarım

ÖNSÖZ

Sevgili Arkadaşlar,

Büyüklerimizin kullandığı, şu an çoğu kişinin anlamını bilmediği belki de hiç duymadığı unutulmaya yüz tutmuş birçok kelimemiz bulunmaktadır.

Günümüzde hayat standartlarının değişimi, internetin hayatımızda büyük yer kaplamaya başlaması gibi birçok nedenden dolayı çoğu sözcük yok olma tehlikesi yaşıyor. Oluşturduğumuz sözlüğümüz ile unutulmaya başlamış kelimeleri yeniden gün yüzüne çıkartmak, bu kelimelerin kullanımını teşvik etmek , dilimizin zenginliklerini ortaya çıkarmak amaç edilmiştir.

Yöresel sözlüğümüz, İç Anadolu Bölgesine ait, yöresel sözlükler ile unutulmaya başlamış, çok fazla kullanılmayan öz Türkçe sözcüklerimizi içermektedir. Yöresel söyleyişlerimiz dilimizin zenginlikleridir. Dilimiz de çok zengin köklü bir

dildir. Sözlüğümüzü hazırlarken çevremizden, kendi yöremizden, büyüklerimizden yardım aldık, yaptığımız inceleme sonucunda 250 sözcük bulduk, sözlüğümüz kendi çevremizden yaptığımız derlemeleri içermektedir.

Bu projemizi hazırlamamızda bize destek veren arkadaşlarımıza, öğretmenlerimize ve Bilim insanının destekleyicisi olan TÜBİTAK'a çok teşekkür ederiz.

Azra MANTAR

A

Acer: Yeni

Acun :Dünya, evren

Ağartu: Süt ürünleri

Ağdırmak: 1.Ağır basmak 2.Yükün dengesinin bozularak bir yöne doğru akması

Ağıl: Hayvanların konulduğu yer

Ağırga: Asmanın çubuğundan yeni bir asma elde etmek için açılan çukur

Ağız eğmek: Rica etmek

Ağnanmak: Yerde yuvarlanmak

Ağu: Zehir

Ağzına bakıtmak: Sözünü dinletmek

Ahraz: Sağır ve dilsiz

Ak bağa: Bembeyaz

Akdimbit :Beyaz erken olan üzüme verilen ad.

Alaban: Timsah

Alaca: Karışık renkli. Birden fazla rengi içine alan karışık renkli,Alacalı.

Alaşa :Her şeye karışan, çok fazla konuşan kimse

Alavurt : Kabaktan yapılmış su kabı

Alaya :Siyah ve kokulu üzüme verilen ad.

Alayı: Hepsi

Alazlamak: Bir şeyi hafifçe yakmak, tutuşmak, ateşlemek

Alengirli : Tutarsız ,söyledikleri ile davranışlarını uyuşmayan kimseye verilen isim.

Andık : Sırtlan

Andız : Pekmez yapmakta kullanılan bir ağaç ,araç anlamında kullanılır.

Anğ :Tarla ve bahçelerde sınır çizgisi

Anşırtmak :Hissettirmek, duyurmak

Arastah: Tavan

Aş: Yemek

Aşene :Mutfak

Aşlık: Çekilmiş buğday

Aval : Şaşkın

Aval aval : Şaşkın, şaşırmış

Avar :Sebzelerin ekildiği yer

Avayit: Düğüne getirilen hediye

Ayakcan: Merdiven, merdiven basamağı

Aydaş: çok cılız, zayıf, ince

Aydaşlı : çok zayıf olan

Aymaz: 1.Vurdumduymaz, başına buyruk.
2.Utanmadan sıkılmadan hareket eden kimseye denir. Çekinmemek

B

Babaa: Zıkkım olsun.

Bad: Basamak

Bakır: Bakırdan yapılmış kap

Bambıl :Büyük cins arı

Bambul: Kahverengi kanatlı böcek.

Bandik: Şalvar

Banım: 1.Yağlı, salçalı ekmek 2.Ekmek parçası

Başdaş: Denk, akran

Batbat: Ördek

Becit: lazım, gerekli olan

Bekemek : Kapamak

Bekere : Makara

Belertmek :1.Gözlerini alabildiğince açmak
2.Gözleri kızgınlık belirtisi olarak ,akları gözükecek şekilde açmaya denir.

Bellik koymak: İşaretlemek

Bellik: İşaret nişan

Beril: Cömert Eli açık paylaşımcı kimse.

Bıdımık: Çok az, az dan daha az.

Bıdık: Az

Bıhçı: Testere

Bıldır: Geçen yıl

Bıtırak : Diken

Bibi: Hala

Bödek: Havuç

Böğemek :Suyun önünü kapamak

Böğenek :Önü kapalı su

Böğründe: Yanında

Böheri: Baca

Bölçe:Fasulye

Bölüç :Civciv

Böri: Kurt

Buğez: Bu sefer

Buğursamak :Önemsemek, değer vermek

Buğuzlanmak : Kinlenmek

Buhare : Baca

Burtazan : Fitneci, ortalığı karıştıran

Büzgülü :İri taneli ,ala-siyah üzüm

C

Caru: Çalışkan

Cazu: Terbiyesiz

Cemhirme: Cevap verme

Cıcı:Teneke kutu

Cılga: İnce yol patika

Cılgısız: 1.Hayırsız 2.Akılsız

Cılık : Bozuk para

Cırcır: Fermuar

Cırmalamak: Tırmalamak

Cimcik: Azıcık, bir parça

Coruk: İnat

Cozutmak: Saçmalamak

Cula: Karga

Culuk: Hindi

Cücük :Soğanlı bitkilerin tomurcuğu

Cücük: Civciv

Ç

Çağ: Çocuk

Çağa: Bebek

Çakıldak :Olgunlaşmış meyve

Çakır : Bir çeşit göz rengi, Mavi yeşil tonlarında göz rengi.

Çalkama: Ayran, yoğurdu su ile karıştırarak oluşan karışım

Çaput: Bez/kumaş

Çenilemek: Çok konuşmak

Çevre: Mendil

Çıki: Bohça

Çiğet: Dar sokak, çıkmaz sokak yer

Çiğit:Çekirdek, meyve çekirdeği

Çimmek: Yıkanmak/duş almak

Çitlek: Ay çiçeği/ Devramber: Ay çiçeği

Çomçu: Büyük ve derin kepçe

Çor: Hastalık

Çölte: Küçük kazma

Çul :Çürüten ,Rahat, kaygısı olmayan

D

Dağnamak: Kötülemek, dalga geçmek

Dam: Çatı

Darı: Mısır

Dene: Buğday

Depik: Tekme, dayak

Dındırlamak: İnce eleyip sık dokuyan , her şeyi en ince ayrıntısına kadar inceleyen kimseye denir.

Dinelmek : Ayakta durmak

Dingildemek : Zıplamak

Diniz: Sakin, durgun hava

Döş:Göğüs

Döşsek: Yer yatağı

Dulda: Sakin yer, kuytu

E

Ecük: Azıcık

Ehvenişer : Kötüden iyisi

Ellik: Eldiven

Eme:Hala

Emmi: Amca

Enük: Köpek yavrusu

Epeleme: Serpme

Essah: Doğru

Eşker: Açık, açığa çıkan, herkesin görebileceği şekilde bulunan

Evlek:Ekin ekilirken ayrılan bölüm

Evmek: Acele etmek

Ezme: Marmelat

F

Fenikmek: Başı dönmek, yorulmak

Feniklemek: Çok yorulmak

Fenilemek: Şaşırmak

Feraset :Beceri

Ferasetsiz: Beceriksiz

Ferik: Piliç Küçük tam olgunlaşmamış tavuk

Fıymak: Kaçmak

G

Gahma: Direk,sütun,kolon

Galgudurum: Karmakarışık

Gatır : Topaç

Gavara: Bal peteği

Gavete:Domates

Gavzamak: elinde tutmak, elinde bulundurmak

Geyrek: Korkuluk

Gıdık: Çene altı

Gıdırım olmak: Sinir olmak

Gırlent:Yastık

Gırnap:Bir çeşidi

Gıvız: Buğdayın işlenemeyen, işe yaramayan kısmı

Gidişmek : Kaşınmak

Göğermek: Yeşermek/güvermek: yeşermek

Göğüm: Bakırdan yapılan büyük su kabı

Gölbez: Köpek yavrusu

Göpcük:Dış köşe

Göyünmek:Canı acımak

Gözü:Ayna

Guynu: İçten pazarlıklı

Gübür: Çöp toz

Gücümek: Beceriksiz

H

Halaz: Alev

Halbur: Elek

Hapaz: Bir avuç dolusu

Haranı: Tencere

Harar: Büyük çuval

Hayta: Yaramaz

Hazetmek: Beğenmek hoşlanmak

Hedik : Haşlanmış buğday

Helke : Bakır su kabı

Hemdem : Arkadaş, dost

Herle: Un ile yapılan çorba

Herslenmek: Öfkelenmek, kızmak

Horanta : Çoluk çocuk

I

İlincak: Salıncak

İmzımak: Tadı kaçmak

İncik: Fazla hassas, alıngan

İrgılamak: İlgilenmek

İrgılamamak: İlgilenmemek

İ

İcicik: Çok az

İldar: Çok az

İliştir: Keygir, süzgeç

İnez: Az

İnteleme: Rahatsız etmek

İşkefe: Yufka

İşkil: Kuşku, kararsızlık, güvensizlik

K

Kadim : Çok eski zaman

Karamük: Böğürtlen

Katık: Ayran

Kaygana: Omlet

Kelem: Lahana

Keleş: Güzel

Kelete: Uyuz, bir çeşit hastalık

Kemre: Hayvan gübresi

Kepir: 1.Çorak verimsiz toprak 2.Ufalanen taşlardan oluşmuş eğimli yere denir.

Kertmek :1.Oymak,işaret koymak 2.Sertçe sürtünmek 3.Bir şeyin kenarını yontmak

Kesat: Az, yokluk kıt olan

Kıl olmak: Sevmemek

Kırmak :1.Kesmek 2.Bir şeyi uçlarından kesmek.

Kızan: Evlat, çocuk

Kostak: Güzel, hoş

Kömbe: 1. Fırın ekmeği 2.Küle gömülerek pişirilen ekmek.

Kömüş: Camış, manda

Külçe: Fırın ekmeği

Külük : Bayloz

M

Mahrinbaş: Çocuksuz, çocuğu olmayan

Makat: Sedir, oturak

Malamat: Rezil olmak

Maşrapa: Bardak

Melete: Uyuz

Meneviş : Renk dalgalanmasında görülen parlaklık

Mih: Çivi

Mılcıma: Çürümek

Mırrık: Surat ya da yüz ifadesi

Mısmıl: 1.İyi 2.Akıllı uslu çok iyi

Mıymıntı: 1.Hoşlanılmayan kimse, yapışkan 2.Çok yavaş, her işinde yavaş, beceriksiz.

Mintan: Gömlek

Muzır: Yaramaz çocuk

N

Naşıra: Bünye

Natıra: Bünye

Nazenin: Nazlı, narin

O

Oguş : Aile

Oklağaç: Oklava

Ö

Ödü sıtmak: 1.Çok korkmak 2.Ödü patlamak

Ökelenme: Söylenme

Ökünmek: Pişman olmak

P

Parpü: Azarlamak

Payidar:Sonsuza dek yaşayacak olan

Peşkir :El havlusu

Pınnik :Kümes,

Pinçik: 1.Küçük parça 2.Bir şeyden koparılmış en küçük parça

Pürçüklü:Havuç

S

Sağdıç: Dost, arkadaş, kanka

Sahan: Tabak

Sangıdak: Birden bire olan: aniden

Sası: Tuzsuz

Sasız:Oralı olmayan ilgisiz

Sav :İddia

Seğirtmek: 1.Koşmak 2. Vakit kaybetmeden bir yere yetişmek için hızlı hızlı yürümek.

Seğit: Koş

Seki: Oturmak

Serencem : Bir işin sonu

Setere: Elbise

Seyim: Hisse, pay

Sındı: Makas

Sındırmak:Nohut,fasülye haşlamak

Sınık: 1.Kemik 2.Halk ağzından kırık çıkık.3.Yenilmiş kişi.

Singil: Uyuşuk

Sitil: Yoğurt kabı, içine bir şey koyulan

Ş

Şavk: Işık

Şingil: Bir salkımı oluşturan küçük salkımlardan her biri

Şibidik:Terlik

Şıkarlanmak:Kendini naza çekmek

Şilepe:Yemiş ve tatlıların bıraktırdıkları yapışkansı leke.

T

Tafra: 1.Sinir 2.Büyükölük taslama

Tamu :Cehennem

Tanlamak: 1.Alay etmek 2.Şaşırmak

Tas: Bardak

Terek: Raf

Teyin: Sincap

Tıkı: Yayık

Topalak: Bazlama

Tuman: Pantolon

U

Uğunmak: Nefesi kesilmek

Ulag: Postacı

Urba: Giysi

Ü

Üleş: Pay Paylaşırma, bölüşürme.

Ülübü: 1.Fasulye 2.Börölce türü

Üşürmek: Hatırlamak Bir durumu aklına getirmek. Anımsamak

Y

Yad: Yabancı . El .Yerli olmnayan,

Yağır: Çok kirli pis

Yaren: Yakın arkadaş

Yeğnişek: Oldukça hafif, ağır olamayan

Yemeni: Tülbent

Yiti: Sert, acı

Yoğuşmak: Usanmak, bıkmak

Yoka: Sığ, derin olmayan su

Yoymak:İsraf etmek

Yülgen: Berber

Z

Zahar: Herhalde,sanırım

Zemheri: Kış, kara kış

Zeyrek :1.Uyanık ,akıllı 2.Usta

Zımsık: Yumru

Zırincık: Tadı kaçmak

Zıylak: Kaygan

Zillet : Dışlanma

Zobu: Güçlü, İri, büyük